

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 17 februari 1905, kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om arfskatt och skatt å gåfva.

(1:a A.)

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 73, som hänvisats till bevillningsutskottets behandling, anför herr *L. K. Brock* följande:

»Med antagandet af 1894 års i hithörande delar ännu gällande stämpelförordning genomfördes, bland annat, en ökning af arfsskatten. Vare sig man nu, teoretiskt sedt, vill uppfatta denna skatt såsom en skatt i allmänhet, d. v. s. såsom ett den enskildes bidrag till bestridande af statens allmänna utgifter, hvilket bidrag han är skyldig att lämna för de förmåner, som han åtnjuter, eller man vill däri se ett uttryck för statens rätt till andel i den affidnes kvarlåtenskap, bör man vid behandlingen af densamma ur skattepolitisk synpunkt mer än annorstädes låta principen om skyldighet att bidraga efter förmåga göra sig gällande, och måste denna förmåga, då det är fråga om en speciell beskattning, närmast mätas efter storleken af arfslotten eller testamentslotten. Denna princip kom ock i stämpelförordningen till synes i den skatteprogression eller, rättare sagdt, depression, som genomfördes med hänsyn till lotternas storlek. Samtidigt infördes emellertid ock olika skatteskalor för närmare

eller fjärmare släktled. Denna åtskillnad hänförde Riksdagen helt allmänt till en fordran af rättvisa och billighet. Densamma bör väl närmast ses ur den synpunkt, att närmare släktingar till arfåtaren, särskildt descenderer, ofta redan under hans lifstid åtnjutit understöd af honom, hvilket de genom dödsfallet mista, och att de kanske i honom till och med förlora sin försörjare.

Hvad nu angår skatteprogressionen med hänsyn till arfs- och testamentslotternas storlek, får man väl medgifva, att den endast blifvit mycket svagt genomförd. Att den enskildes inkomst och förmögenhet, då den väsentligen utgör resultatet af hans eget arbete, i möjligaste mån skonas, och att i sammanhang härmed en af staten en gång erkänd besittnings- och äganderätt ej vidare rubbas, är både rättvist och sedt ur folkhushållningens synpunkt klokt. Då däremot den enskildes förmögenhet vid hans död öfvergår till andra personer, eller under hans lifstid genom gåfva af honom afhändes, då inträder för den nye ägaren, som utan egen förtjänst eller uppoffring bekommit egendomen, i en särskild grad skyldigheten att bidraga till upprätthållandet af statens verksamhet, så mycket hellre som han genom det ofta oväntade arvet eller gåfvan fått en särskild skattekraft. Att å andra sidan, särskildt med afseende å faran att eljest intresset att bibehålla och öka förmögenheten slappas, hänsyn ock måste tagas till arfåtarens eller gifvarens vilja, är ju själfklart, men detta bör endast leda till de mindre lotternas relativa frihet från skatt samt i öfrigt behållandet af skatten vid en måttlig höjd. Man bör ock i fråga om arfsskatten besinna, att arfsrätten inom familjen och slakten fordom hade sin naturliga grund i deras starkare sammanslutning och de större kraf, som då under outvecklade samfundsförhållanden ställdes på dem, under det att staten och kommunen numera öfvertagit en del af deras åligganden.

Det synes mig sålunda, som om skatten å arf och testamenten skulle kunna ökas, utan att billigheten trädde för nära, och skatteprogressionen följaktligen kunna stegras exempelvis till 3 procent för arf och testamenten i första skyldskapskategorien, 5 procent för arf och testamenten i andra skyldskapskategorien samt 7 procent för arf och testamenten i tredje skyldskapskategorien, och borde dessa högsta skattesatser inom de olika kategorierna drabba vid ungefär samma värde å arfs- och testamentslott, exempelvis vid ett värde af 40,000 kronor. Härvid är dock att märka, att de minsta lotterna ej borde beskattas högre än förut, och i hvarje fall skattskyldigheten ej inträda tidigare än nu är fallet. Äfven

borde skattefriet kunna medgifvas, då arfslotten är ringa samt arfvingarne äro minderåriga eller sjukliga. Äfven med de skattesatser, som jag nu föreslagit, skulle arfsskatten ändock icke uppnå den höjd, som den mångenstädes i utlandet har.

I fråga om gåfva hafva helt andra skattesatser bestämts än för arf och testamenten. Sålunda har gåfva af lösegendom, då »afhandling» därom ej upprättats, gått fri. Vidare nedsatte Riksdagen år 1894 ytterligare den af särskilda kommitterade uti uppgjort förslag till stämpelförordning upptagna, af regeringen delvis minskade stämpeln å gåfva af fast egendom samt af lös egendom, då gåfvan erhöi skriftlig form, till de belopp, som förut varit åsatta, dock med någon förändring af skyldskapsgraderna. Kommitterade hade i sitt förslag höjt stämpelafgiften för gåfva för att i möjligaste mån förekomma, att den föreslagna arfsskatten skulle föränleda därtill, att personer till undvikande af arfsskatten redan i lifstiden afhände sig egendom i form af gåfva. Bevillningsutskottet, hvars förslag vann Riksdagens bifall, nedsatte åter den föreslagna, af regeringen delvis minskade afgiften med fästadt afseende å lättheten att i och för gåfvostämpeln undvikande förkläda gåfva af fast egendom under form af köp med fingerad köpeskilling; och yttrade utskottet vidare: 'faran för att vid sådant förhållande gåfvobref skulle komma att mera allmänt ersätta testamenten lär icke vara stor, då det enligt utskottets åsikt icke synnerligen ofta torde hända, att en person, för att bespara en utsedd testamentstagare arfsskatten, redan i lifstiden afhänder sig sin egendom, hvarförutom kan erinras, att den, som är villig att afhända sig egendomen, före sin död, ju alltid kan genom ett fingeradt köp öfverlåta densamma'.

Att, såsom vid antagandet af stämpelförordningen skedde, så godt som helt och hållet lämna skatten på gåfva å sido, var emellertid en stor inkonsekvens. Det finnes väl nämligen, äfven om man villigt måste erkänna, att i den privata eganderätten ingår ej blott bruks- och aftalsrätt utan jämväl gåfvorätt, icke något sakligt skäl, hvarför icke i fråga om beskattning gåfva i allmänhet bör likställas med arf och testamenten.

Hvad har nu också blifvit följden af sagda underlåtenhet? Jo den, att formen af gåfva i stället för af testamente mer och mer kommit till användning. Äfven om nu afhändandet i form af gåfva ej sker i afsikt att bedraga staten på stämpelafgiften — de finnas ju t. ex., som i sin lifstid afhända sig sin egendom till sina arfvingar för att själfva slippa att förvalta den —, följden blir dock den, att staten går förlustig en inkomst, som den bort erhålla. Att formen af gåfva jämväl användes

uteslutande för att undgå stämpelafgiften, därpå känner jag flerfaldiga exempel. Jag har till och med hört personer på tal om arfsskatten öppet säga: 'man vore bra dum, om man ej före sin död ordnade det så, att staten ej fick något.' Att den enskilde sålunda har möjlighet att på ett fullt lagligt sätt bryta mot lagens anda, kan ju ej anses annat än beklagligt; det är en kränkning af den högsta grundsatsen för all beskattning, nämligen rättvisan.

De skäl, som förut kunnat anföras — och af bevillningsutskottet vid 1894 års riksdag delvis antydts — emot ett fullständiggande af skatten å gåfva, hafva nu ock till största delen bortfallit. Genom den hos oss numera införda själfdeklarationen hafva vi nämligen fått ett fullt verksamt medel att träffa de olika inkomsterna och se dem i deras inbördes förhållande till hvarandra. Genom införandet af själfdeklarationen är ock möjlighet gifven att göra gåfva af lös egendom, äfven då skriftlig handling ej utfärdats, till föremål för beskattning. Man kan härvid visserligen invända, att någon handling ej finnes att stämpelbelägga, men upptagandet af skatt kan ju ske jämväl i annan form än stämpelbeläggning. Hvad nu särskildt angår möjligheten att förkläda en gåfva i form af ett köp, torde en utvidgning af edsinstitutet härvid vara på sin plats.

Gåfva, likasom arf och testamente, bör uppenbarligen ej för det år, hvarunder den erhållits, anses som en inkomst. Detta är ock uttryckligen sagdt i det af särskilde sakkunnige år 1904 uppgjorda förslag till skatt af inkomst och af förmögenhet, därvid dock i öfverensstämmelse med hittills gällande praxis undantag gjorts för gåfva, »som utgår under form af periodiskt understöd». Icke heller böra gåfva samt arf och testamente kunna för det år, hvarunder de erhållits, drabbas af någon allmän förmögenhetsskatt, därest sådan införes. Den i nyss berörda förslag upptagna förmögenhetsskatt hänför sig ock till besittandet af en viss förmögenhet, d. v. s. ett öfverskott af tillgångar öfver skulder; och skall därvid till utgångspunkt tagas värdet af förmögenheten den 1 januari under det löpande året eller vid ingången af det räkenskapsår, som löper den 14 mars samma år!

En sålunda, efter hvad jag ofvan framhållit, utvidgad beskattning af arf, testamente och gåfva med ökad skattekontroll, skulle sannolikt tillföra staten en afsevärd ökning uti inkomster. Med fog skulle man härvid kunna göra gällande, att denna borde användas till lindring i trycket af skattebördan för de mindre bemedlade. Blir ökningen verk-

ligen afsevärd, kan man emellertid ifrågasätta, huruvida densamma icke snarare bör bilda ett kapital i statens hand, hvilket skulle exempelvis kunna användas till att genom utlåning ytterligare främja bildandet af egna hem, hvarvid endast räntan skulle användas till löpande utgifter. Vid en sådan användning skulle den enskilde ock mycket lättare kunna förlika sig med skatten. För att kunna afgöra frågan om skattens användning fordras emellertid ett afvägande af statens inkomster mot dess utgifter, hvartill för mig nu ej tillfälle gifves. Hufvudsaken för mig är, att rättvisan kräfver en ändring i de af mig angifna hänseenden, särskildt i fråga om beskattningen af gåfva, som i många fall nu går alldeles fri från beskattning.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke arfsskatten borde i vidsträcktare mån än hittills tagas i anspråk för statens behof samt skatten å gåfva fullständigas och bringas till närmare öfverensstämmelse med arfsskatten, äfvensom i sådant fall låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förändrade bestämmelser i afseende på sådan beskattning.»

Det låter sig för visso icke förnekas, att de ökade utgifterna för statsverket under de senare åren ställt och fortfarande ställa stora kraf på statens inkomstkällor. Till täckande af dessa utgifter har Riksdagen också vid upprepade tillfällen åtagit sig nya och ökade bördor såväl på den direkta som på den indirekta beskattningens område. Kändt torde ock vara, hurusom vår nu gällande skattelagstiftning i flera väsentliga delar ansetts tarvå genomgripande förändringar i syfte bland annat att åstadkomma en jämnare och rättvisare fördelning af skattebördan, äfvensom att jämväl en supplementär förmögenhetsskatt såsom form för den fonderade inkomstens högre beskattning är ifrågasatt.

Att under sådana förhållanden i ändamål af ytterligare skatteförhöjning ur de under stämpelskatten hörande afgifter utbryta särskildt det slags skatt, som — innefattande de under 8 § A) i gällande stämpelförordning upptagna stämpelavgifterna för bouppteckningar, gåfvobref, testamenten etc. — med ett gemensamt namn kan benämnas arfsskatt och hvilken skatt bland stämpelavgifter i allmänhet har den mest omiskännliga karaktären af förmögenhetsskatt, torde icke vara riktigt. I följd häraf och då det vidare ankommer på Kungl. Maj:t att, i den mån nya och verkliga skatte-

behof visas vara för handen, hos Riksdagen föreslå lämpliga utvägar till fyllande af omförmälda behof, har utskottet, som emellertid icke underkänner det i viss mån berättigade i motionens syfte, såvidt det gäller beskattning af gåfva, ansett sig böra afstyrka bifall till motionen.

Bevillningsutskottet hemställer alltså,

att förevarande motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om arfskatt och skatt å gåfva icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 februari 1905.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

af herr *K. G. Karlsson*; samt

af herrar *Beckman* och *Höjer* mot viss del af motiveringen.
